

IKUSKIZUNAK

IMANOL AGIRRE

8 URTE, 7 HILABETE ETA 6 EGUN

Eremuko dunen atzetik nahi baino denbora gehiago eman dugu Juan Carlos Perezen doinu barik. Abendu urruti batean (*elurretan*) jaitsi zituen Fadurako eskailerak eta ekain bero honetan (*Hau berua!*) gainditu zituen Bilboko Kafe Antzokikoak (begi bistan da ezinbestekoa dugula Bilboko areto hau aipatzea ikuskizun antzindariak aztertzerakoan). Itoiz, Hertzainak eta Kortatu galdu genituenetik ez da izan berdin. Rock-aroaren belaunaldi hark arrastoa utzi baitzuen gure zainetan.

90eko hamarkada maldan behera doa. Euskal musikagintza-
ren etengabeko bilakaera isladatu da estilo eta ikuslegoan. Juan Carlosen kontzertura lehengo Itoiz-zaleak abiatu ziren, gazte gutxi eta hogeita hamar udaberri aski beteriko ikusle franko, lagun zaharrekkin berriro topo egiteko. Baina ikusleak ez ziren lehengoak eta Juan Carlosek ez dauka zer ikusirik aurreko jarrerarekin. Oraingoan pianoan jarririk, gitarra ez du ia lepoan zintzilikatzen. Bandaren kideak ere berriak dira eta ohizko instrumentuez gain, vibraphonoa eta saxo-bikote bat nabarmatzen dira eszenatokian. Pop dotorearen eremuan koka daitekeen taldea da. Euskal Herrian esperientzia bakarra. Agian, horregatik, kontzertuaren hasieran hotza sentitu genuen. Ikusleak ez ziren proposamen berrian murgildu. Kontuan izan ekainean itsasoko ura ere hotz samar dagoela oraindino. Eszenaz bestaldean, Juan Carlosen ahotsa inoiz baino moldatuago aditu genuen, inoiz baino hobeto kantatzen baitu. Luxuko musikariak ditu aldamenen. Talde txikien gaurko joerei aurre eginez, behar duen sonoritatea eraman nahi du eszenara. Hau da, antzokietara, ez baitu kalean jo nahi.

Kontzertua labur gertatu zen, *berua* sentitzen hasiak ginenen amaiera eman zioten. Estraineko urratsa zen eta gehiagorik ezin zuten eskaini. Dena den, hemengo zenbait musikaririk

tauletan herabetiak dirudite. Sarriegi ez dira ausartzen emanaldiak biribiltzen. Musika-kontzertuak ikuskari oso bat balira bezala ulertu behar dira nire ustez. Argi eta soinuaz gain, hamaika ñabar dura zain daitezke. Soinuaren kalitateak Juan Carlosen eskuak lotu zituen eta jakin badakigu askoz gehiago emango duela denboraren poderioz.

«*Nik ez nuen aukeratu hemen jaiotzea baina nere amak esaten dit orduan inork ezin izan zuela aukeratu... eta hau dela nere herria*». Juan Carlosen lumaren adierazpen txiki honek «Ni ez naiz hemengoa» leloa dakarkigu gogora. Egia esan, *Atlantic River eta Hau berua!* lanen hitzak goi-mailakoak dira, iradokorrak eta irudiz gainezka. Itoizen surrealismoa alde batera utzita, esistentzialismoaren bidean abiatu da mutrikuarraren bidaiak. «*...Ihes egingo dugu urrutira Portugal gutxienez ...agian Berlin*». «*Non dago nere lurra, izenik ere ez dakidan lur hori, non dago nere lurra agian Caledonia, Harek dio. Agian zure begiradaren atzean nere zain dago*». □

AMA TIERRA

Non dago euskal zinema? Munduko zinemagintzaren puntaren puntan kokatu dela ezin dugu ukatu. Horra hor Canneseko sail ofizialean proiektatu zen *Tierra* filmea. Halaber, Tokion, Montrealen, Madrilen... saritu egin dituztela euskal herritarrek buruturiko zenbait filme azken sei urteotan. Euskal zinema zeruan dagoen bitartean euskaldun zinema amildegian desageratu zen. Gogoratu bestela, 1968an, *Ama Lurra*, Basterretxea eta Larrukerten filme ederra, pantailan agertu zen une magikoa. Euskarak gaingitu zuen garaiko zentsuraren muga eta euskal zinemaren ikurtzat izan genuen urteetan zehar. Xedea argi eta garbi Euskal Herriko sustraiekin bat egitea zen. Gaurko euskal gizarte modernoak ez ditu sasoi hartako premiak eta horregatik *Ama Lurra Tierra* bilakatu zaigu.

Julio Medem donostiarraren zinta bikaina da eta zinez ez du lotsarik izan behar munduko zinemagintzaren onenarekin batera ibiltzeko. Alabaina, nire kezka ez dago kanpoan nire bai-

tan baizik. Euskal zineak goia jo duela ez dut zalantzan jartzen. Baina zer nolako euskal zinea? Gaztelaniaz pentsaturiko lanak eta askotan Espainiari begira eginikoak, euskaldun gizarte-ari bizkarra emanez.

Julio Medemen kasua, berriz, oso berezia da. Juan Carlos Pereren azken emaitzekin pareka daiteke (hizkuntzaren aukeraketa alde batera utzirik), biak esistentzialismoan murgildurik baitaude. Hemengoak ez balira bezala baina bertokoak izanda. *Tierra*-ren istorioak horretan jolasten du. Unibertsoaren edozein lur gorritzko eremu batean kokatzen dira pertsonaiak. Ondo jakin barik nora doazen eta nondik datozen, dinbi-danba, bizitzaren bidaiari ekingo diote. Fikzioa ala errealitatea, amodioa ala sexua... biziaren etengabeko dikotomia. Itsasoan ala sutondoan, edo bietan, zintaren amaieran ikusten dugun legez.

Esan bezala, filmea kalitate handikoa da. Medemen hirugarrena eta biribilena. Sormenaren ertz arriskugarrian kulunkatzen den horietarikoa. Gainera, ikuslegoaren erantzun arrakastatsua bereganatu du. □

ZELULOIDEA BARRA-BARRA

Euskal zinemaren udaberria emankorra izan da. Alex de la Iglesia, Juanma Bajo Ulloa, Ibarretxe anaiak, Ana Diez eta Koldo Azkarreta errodiatan aritu dira. Produkzioa egoera gozoan dago. Euskarak, berriro ere, industria honen marjina-tua izaten jarraituko du. Eta nik ez dut uste arazo ekonomiko hutsa denik. Artisten sentikortasunean datza gakoa.

Aipaturiko filmeetan berrikuntzarik antzeman daiteke. Juanma Bajo Ulloak estreinako enkargua beteko du, bertan Asegarce enpresaren zine-bataioa izango delarik. *Jaun eta Jabe* telesail zorrotzaren eskutik sukaldari bat Ajuria Eneko pasilueta ikusi dugu. Oraingoan, benetako sukaldaria, Argiñano, aktore-lanetan estreinatuko da. Komunikatzaile baten komunikazio-mugak aztertzeke aukera emango digu, ezbairik gabe.

Koldo Azkarreta zine-arlo bihurri honetako frankotiratzaille amorratua dugu. *Hitchcock en el puente colgante* laburme-

traia interesgarriarekin irabazi zuen euskal zinemaren saria Bilboko zinemaldian orain dela sei urte. Tematia denez gero, azkenik lehenengo luzemetraiaren errealizazioa eskuratu du. Aurrekontu urria alde batetik eta bestetik, Imanol Arias protagonista, euskal zinemagintzaren ohizko ezaugarrien ildoari jarraitzen dio. Jauzia ez dadila hutsera izan. □

KALE EGIN BARIK

Lekeitiarrak ez dira nekatzen eta seguraski arrazoi dute: itsas herri hau bezalakorik ez dago munduan. Herriminak herrimin, ni seguru nago kale-antzerkia plazaratzeko Lekeitio dugula Europako eszenatokitik ederrenetako bat.

Zazpigarren edizioa kaleratu da, iazko udan kale egin ondoren. Paisaiarik onena, tradizioz luzeena, ikuslegorik beroena duen jaialdia bertan behera geratzea ez zen oso ulergarria baina dagoeneko krisia gainditu da.

Aurten kaleko jaiaren paradak belak betean nabigatu du itsaso ondoan. Euskal Herriak honelako kalealdia merezi du. Euskal usadioa kalean baitago. Horra hor, maskaradak eta pastoralak. Dena dela, geure kale-jokuak inoiz baino biziago dauden bitartean, sekula baino antzuago ikusi dugu kale-antzerki garaikidea. Hamabost urte luze ondoren aurten ez da estreinaldi nabarmenik izan. Kalea hustuz joan da eta gero eta talde gutxiago kokatzen dira hirugarren antzerkia deritzon esparru honetan.

Europar, Frantziar batik bat, egundoko pizkundera gertatu denean, Euskal Herriak geldiune latz bat jasan du. Datorren urteari begira baikor jar gaitezke. Trapu Zaharra, Markeliñe... hasi dira lanean.

Hau dela eta, Lekeitioko kalealdian izan den aipagarriena atzerritik etorri zaigu. Mediterraneoko ereduak, berriz ere, ekarri du ikusgarriena. Sardinia, Rossellon eta Castelloneko antzekigileek badute zer erakusterik gure lurrean.

Hurrengo gaiari heldu baino lehen, aipatu beharrean nago Eusko Jaurlaritzaren Kultur sailean izan den jokaera berria. Oraingo ordezkarien lanak ez dauka zer ikusirik Joseba Arregiren agintaldi itxiarekin. Gaur egun antzerkigintzaz interesaturik badabil han-hemenka Amaia Rodriguez kultur arduraduna. Eskertzekoa da antzerkigileei eskatu dien hitza. Hastapena ezin hobea eta zalantzarik gabe, Lekeitioko Kale Antzerkialdiaren berreskurapenean partaide erabakiorra. □

25 URTE KONTRABANDOAN

Marc Legassekin bat nator. Euskal Herria kontrabandoz bizi den herria da. Ez dugu existitu ere egiten. Hala erakutsi digu Telenortek (Madrileko Telebilbao esan behar nuen, agian) 25 urte bukaezin hauetan. Zer da Euskal Herria orain gutxi arte gehien ikusten zen eguerdiko informatibo erregionalarentzat? Ez da gai makala tesia burutzeko.

Telenortek ez du gutxienezko errespeturik izan. Lurraldetasunari dagokionez, Santander nahiago izan du Nafarroa baino. Euskararen erabilpena ikusirik, Job santu ororen itxarotea gainditen duen haserraldia sortarazten du. Kazetari-lerroak azoka merke batean erositako dirudi. Irudien lana antzineko garaietan galdurik dago. Ezinezkoa da okerrago ibiltzea (edo maltzurrago esan behar nuen). 25 urte bete berri du herri honetako amildegia sakontzen. Noiz antolatuko da telebistarako zergei intsumisioa?

Amildegiaz beste aldean, *Egin* egunkariak aurreneko ikus-entzunezko ekimenari amaiera eman dio. *Ikusmira* izena zuen hilabeteko bideo-informatiboak. 12 zenbaki agindu arren, arrazoi komertzialak direla medio, 3 baino ez dira kioskoetara heldu. Hirurak aztertuz gero, oso asmo ederra eta aurrerakoia zela deritzogu. Beste telebista ofizialetan izkututzen zutena agerian utzi nahi zuen eta zenbait erreportaiatan bete-betea eman du. Preso baten alaba (1. zb.), Itoiz (2. zb.) eta txirotasunari buruzko (3. zb.) dokumentuetan esku fina azaldu dute *Ikusmira*-ko taldekideek.

Kioskoetan hamar mila bideo saldu omen dute hilabeteko. Pena handia da esperientzia honi segida ez ematea, aniztasun eza nabaria baita telebista-kate instituzionaletan. □

LIVE IN EL CARMEN

El Carmen Bilboko bihotzean dago. Ez da Londoneko Covent Garden. El Carmen eliza azpiko areto ttipi bat da. Ez da Arriagaren anaia txikia. El Carmen musika akustikoaren zaleen topagunea da.

Hiru urtez Indautxuko El Carmen aretoa Euskal Herrian sortu den nazioarteko musikaren aterperik nabarmenena izan da. Tauletara igo diren gonbidatuen zerrenda ametsik ederrena baino ederragoa da. Aurten, sentsazioen zeruan murgildu gara honako hauek aditzen: Elliot Murphy, John Martyn, Liam O'Flynn, Rory McLeod, Phil Cunningham, Robin Williamson, June Tabor... Honela hogeitamar kontzertu akustiko. Begira akustikoaren itzulera!

Europa mailan zail baino zailagoa da honelako programazioa aurkitzea. Gurean dugu eta artean nahiko ahantzirik. Batezbesteko ikusle-kopurua 200 pertsona izan da 500 pertsonentzako aretoan. Ez da emaitza eskasa, baina nik uste dut ikusmin handia falta dela gaur egungo kultur kontsumitzailengan.

El Carmengo formato txikiko kontzertuak munduko harribixirik preziatuena bezalaxe zaindu beharko genituzke. Bestela entzun Euskal Herrian bizi den irlandarraren iritzi hau: «*Irlandako usadio musikala erraldoia izan arren ez dago bertan El Carmengo eskaintza bikaina aurkitzerik*». Aho bete hortz zegoen Bilboko bihotzean deskubritu zuena dastatu ondoren.

Irailen hasiko den 1996-97ko egitaraua osatu dute. Beraz, laugarren edizio hau galtzeko aitzakiarik ez dago. Gogoratu, ostegunetan Bilbon lehen mailako nazioarteko zita dagoela. «Probatu ez duenak ez daki zer den hau». □